

Passionstider och traditioner

Ordet passion har med känslor att göra. Det är något som avspeglar sig i denna tid under kyrkoåret. Texterna talar om allvar, försakelse, men också om lidande och makt. Vad gäller kristen predikan, konst och liturgi har det under historien uttryckts en annan aspekt, nämligen förakt och hat mot det judiska folket. Det var inte våld eller hat som uppträdde spontant eller sporadiskt. Det var inövat, teologiskt sanktionerat och satt i traditionen.

Redan tidigt i den kristna historien kom man fram till den fatala idén att beskylla det judiska folket för Jesus död, den så kallade gudsmordsanklagelsen. Den utgestaltade sig senare till en sed att utsätta judar för både förföljelser och omvändelsepredikan just före påsk. När de kristna firade sina högtider, blev det judarna som fick lida. Få kristna minns dock detta förhållande idag. I judiska sammanhang finns minnet kvar.

Därför hörde det till de viktigaste framstegen i de moderna judisk-kristna relationerna att kristna ledare ställde sig bakom deklARATIONER som talade om att man bör sluta att anklaga och skuldbelägga det judar för Jesus lidande och död. Seelisbergdeklarationen från 1947, skriver:

”Undvik att framställa passionshistorien så att alla judar eller enbart judar får skulden för att ha dödat Jesus. ...

Undvik att hänvisa till förbannelserna i bibeln eller till den rasande mobbens rop: Hans blod må komma över oss och våra barn utan att samtidigt komma ihåg de oändligt mycket viktigare ord som vår Herre sa: Fader förlåt dem, de vet inte vad de gör.”¹

Andra Vatikankonciliet, Nostra Aetate, 1965 sammanfattar följande:

”Även om Kyrkan är det nya gudsfolket, får judarna dock inte framställas vare sig som förkastade eller som fördömda, som om detta skulle följa av de heliga skrifterna. Därför skall alla sörja för att de i sin undervisning och sin förkunnelse av Guds ord inte lär något som inte överensstämmer med evangeliets sanning och Kristi anda.”²

För en modern textutläggare eller liturg ligger sannolikt inte gudsmordsanklagelsen nära tillhands, men det är ändå viktigt att påminna sig om dessa perspektiv under en av de centrala kristna högtiderna. Idag kan det röra sig om att man har kvar liturgiska moment som Improperier under Långfredagen. Det kan också röra sig mer eller mindre uttalade uppfattningar om kristendomens överlägsenhet gentemot judendomen. Det kan ta sig olika uttryck genom att låta den gammaltestamentliga texten spegla ett ”då” eller dåligt förhållande, vilket blir tillrättat med ett bättre ”nu” genom evangelietexten. Det är klokt att välja en annan väg och andra tolkningsstrategier.

Passionstiden är en tid för rannsakan och eftertanke. Låt det också inkludera kyrkornas mörka förflutna. Istället för att uttrycka överlägsenhet mot judendomen, predika samhörighet och kontinuitet. Istället för förakt, välj Paulus exempel med kärlekens väg:

”Kärleken är tålmodig och god. Kärleken är inte stridslysten, inte skrytsam och inte uppblåst. Den är inte utmanande, inte självisk, den brusar inte upp, den vill ingen något ont.” 1 Kor. 13:4-5

av Håkan Bengtsson, vik. lektor vid Teologiska institutionen, Uppsala universitet.

¹ I vår tid. En ny relation mellan judar och kristna. Samarbetsrådet i Sverige, s. 7.

² Ibid., s. 8. <https://tillsammansforsverige.fryshuset.se/files/2012/06/judisk-kristen-relation.pdf>